

LATZKÓ ANDOR

Tűzkeresztség (részlet)

Lábuk előtt ott hevert a vigasztalanul szürke csatatér. Széjjelszabdalt, felhányt kősvatag, egyetlen fa, zsebkendőnyi zöld sziget nélkül. A futóárkok a völgy fenekéről indultak, és felszaladtak a dombtetőre, ahol drótsövények meredeztek karmos, elfogásra kész ujjakkal. Marschner önkéntelenül hátranézett, mögötte zölden ereszkedett a domboldal a ligetig, melynek takarásában a trénjét hagyta. Még messzebb az országút ragyogott mészfehéren, tarka rétekekkel övezve. Előre fordult – és eltűnt minden, ami színes, ami élet. Elsüllyedt nyomtalanul, lehurrogva az ágyuk döngésétől és süvöltésétől, mely valami szörnyű láz érveréseként döngette a völgyet. Gránáttölcsér tátongott gránáttölcsér mellett, időnként szürkésfekete földoszlopok szökelltek a levegőbe, és szétterülve elfedték a halálmező egy-egy részletét. Mikor szétoszlottak, látszott, hogy csonkává égett szénfekete fatörzsek meredeznek itt-ott, gúnyosan kihíva a képzeletet: ismerje fel újra a tájat, mely egykor itt volt, mielőtt az őrülség végigperzselte. Most le kell szállniuk e pokol legmélyére. *Élmi* odalenn öt nap és öt éjszakan át, az ellenségnek odavetett, horogra tűzött, eleven csaliként.

A körülötte tomboló lövedékek – hullottak, mint a záporosó – egészen különleges magányában, senkitől sem figyelve, Marschner szabadon engedte magát, tehetetlen dühét a világ ellen, amely ide rendelte; átkokba fordítva harsogott a süket lármába, majd felugrott, s akkor megpillantotta hangyányi embereit messze lenn, már szinte a völgy alján, nyomukban Weixlerrel, aki karját ökröket terelő mészároslegény módjára lengetve szaladt utánuk. Látta iparkodásukat, látta a sűrűsödő srapnelfelhőket a fejük felett, és látta a lejtőn szétszórt kékesszürke kis rakásokat, melyek némelyike mozdulatlanul, mint hátizsák hevert, mások félig elnyomott pókokként vergődtek... és rohanni kezdett. Inaszakadtából száguldott lefelé a lejtőn, talpa alatt alig érezte a földet, a repeszek kopogását se hallotta, már inkább repült, mint szaladt, aztán a lábfeje egy megszenesedett gyökérthurokba akadt, elvágódott, föl pattant és szökellt tovább, nem nézve se jobbra, se balra. Néha – mintha vasúti kocsiból ablakkereten tekintene túlra – egy-egy sápadt, torz arcot látott elsuhanni, egyszer hangot hallott – vízért nyöszörgött? –, de nem, nem és nem, nem akart látni, nem akart hallani,

MÚFORDÍTÁS

vágtatott tovább, feltartóztathatatlanul, látszólag süketen és vakon, de mégis a fülében valamivel, a szemrehányó jajdulással: „nagyon fáj”...

Csak egyszer torpant meg, mintha csapóvasba lépett volna, mely acél fogakkal harap a bokába. Szürke és görcsös kéz állította meg, kőből faragott görbe ujjával merőlegesen meredt elé. Arcot nem talált hozzá, nem tudhatta, ki fenyegeti halálában is, csak azt tudhatta, hogy két órával korábban a kéz még élt, kenyérhez kolbászkarikákat szeletelt kényelmesen, vagy sorokat rótt tábori levelezőlapra. Az ujjaktól irtózat szállt rá, a lábai új erőre kaptak, és mint egy suhanc, hatalmas ugrásokkal vágtatott tovább, míg végre zihálva, vörös ködökkel a szeme előtt leért a völgybe, a futóárkok bejáratához.

Weixler hadnagy pattant eléje, és csengő hangon jelentette: tizennégy ember. A veszteség. Domborodott a büszkeség a teljesítés fölött, diadalmas öblösség, kamaszos ujjongás, amely kérkedik a felső ajkon kiserkedt első szőrszálacskákkal, no meg a megtalált basszussal. Sebesültek, kik a lejtőn henteregnek? Ugyan már! A vörös hajú kukac a nyöszörgésével és a gyerekei, akik a kolduslét mocsarának néznek elébe... Ehh! Mindez csak statisztika, elnagyolt díszlet, melynek sötét háttere még szebben kiemeli a hadnagy hősiességét! Tizennégy test a véres ösvényen, melyen ő bátran járt! Árnyalatlan gőg szikrázott a szeméből.

Szó nélkül otthagya. Csak nem ránézni, nem találkozni az elégedettséggel, máskülönben felülkerekedik a düh, a józan ész fölé kerekedik, megoldható a nyelv, megindulhat az ököl... Kesztyűs kézzel kell bánni ezzel az emberrel... Weixler hadnagy most a saját közegében van, igaza fennen hirdetik, kimagaslik mindenki közül, úszik magasan az emberségük súlyától terhes, alámerülő tömegek fölött. Most más törvények érvényesek! Sötét tárnába ereszkedtek alá, mely elvisz a szigethez, melyet csak a halál nyaldos... Aki ide vetődik, nem szabad semmit magánál tartania, ami a másik világban hasznos volt... Csak aki az öklét és bárdját menti át, az a mester... Az a vezető, akinek a gazdagságába, erejébe mások belecsimpaszkodhatnak... Egyre határozottabban úgy érezte, miközben lázálomban tapogatózott előre a csúszós árokban, hogy gyűlölt hadnagyát neki most őriznie kell, miként egy kincset... Mit is kezdene nélküle? Megalvadt vértócsákon gázolt át, cafatos, átázott egyenruha-darabkákon és töltényhüvelyeken tapodott, konzervdobozokon, lövedékroncsokon billent meg a lába, elkanyarodott és tátongó gránáttölcsepek nyíltak előtte, megperzselődött deszkákkal hevenyészetten áthidalva; a tébolyult pusztítás vigyorgott mindenhonnan, elszenesedett törmelékek, drótok, karók, zsákok és tönkrement szerszámok kupacban és széthányva, fojtogató és szédítő zűrzavar, áthatva a porzsolódás fullasztó szagával, lőporfüsttel és szűrős ek-

razit-lehelettel. A föld lépten-nyomon robbanásokkal szétharapdálva, keservesen összefoldozva, megint föltépve, újra beegyengetve, mintha vihar közben tákolnának utat a legkezdetlegesebb módon...

A benyomásoktól összezúzva Marschner féregként kúszott előre az árokban, és gondolatai egyre rémültebben és szenvedélyesebben kanyarodtak vissza a hadnagyhoz. Csak a hadnagy segíthet, csak ő tudja pótolni, vakságával, rideg konokságával, kikezdhetetlen önzésével, mely félresöpör mindent, ami kívül esik Weixler Erik kitüntetésekét és soron kívüli előléptetést ígérő ragyogó jövőképén! Aggodalmasan fordulgatott hátra, és föllélegzett, valahányszor meghallotta a recsegő, hajszólo hangot.

Az árok azonban csak futott, futott végeláthatatlan. Marschner az ereje végén járt, benuzó lábai botladoztak, de mégis inkább lehunyta a szemét, nem akart látni, nem akart tudni... Hirtelen új szag támadt, erre fel kellett kapnia a fejét. Édeskés, émelyítő bűz, mely az árokkal egyik félkörös visszakanyarodásánál töményen előtört. Öklendező gyomorral nézett körül, és megpillantotta a kupacnyi piszkos és tépett egyenruhát egymásra hányva, furcsa, merev körvonalakkal. Csak lassan azonosította, mit lát... Halottak feküdtek itt, mint deszkák és kereszttrudak az ácshelyen, egyenesen és görbén, ahogy épp az utolsó tusájukban megrögzültek... Sátorlapokat fektettek rájuk, amelyek azonban félrecsúsztak, felfedték a zöld és szürke, eltorzult arcokat, leesett álkapcsokat, kigúvadó szemeket... A felül fekvők karjai leszakadt korlátként lógtak az alsók arcába, és már a rothadás apró foltjaitól pöttyözödték.

Marschner nyögve felkiáltott, megint öklendett, s tovább vánszorgott. A feje már remegett, térde omladozott, és látta közeledni magához a talajt, amikor váratlanul egy arc bukkant elé, és odavonva a figyelmét rávette, hogy uralkodjék magán. Az arc idegen őrmesterhez tartozott, aki lázasan fénylő szemmel szótlánul meredt a századosra. Ez eltartott néhány másodpercig, aztán nagyra tátotta a száját, tapsolt, felugrott a levegőbe – cirkuszi artista? –, és tisztelgés nélkül, óriási ugrásokkal eliramodott.

– Leváltás! – rikoltotta futtában, lefékezett az árokkal vájt, barlangszájnak beillő lyuk előtt, és a hangjában mindent szétvető ujjongással, mely könnyes-vizenyős artikulációt kapott, bekurjantott a sötétbe: – Leváltás! Főhadnagy úr, megérkezett a leváltás!

A százados csak nézte, hallgatta, és a szeme nedves lett, oly megindító volt a gyermek öröme, a fellélegző kebel harsogása. Lassan az őrmester után lépdelt, a barlangmély sötétjéből halovány arcokat látott előbukkanni és közeledni, totyogva, átvért kötésekkel, fegyvertől lehúzott karral. Hirtelen mindenfelől emberek özönlöttek elő, pislogtak, és hangtalan ajkakkal

MÚFORDÍTÁS

formálták az őrmester után a szót, „leváltás”... Aztán az egyik elordította magát, hangja, mint a tűz, tovaterjedt, a torkok visszhangos hurrázással teltek meg... Marschner lehajtotta a fejét, és gyorsan végigtörölte kézfejevel a szemét... Ekkor hátulról, a sötétségből odarohant elé a parancsnok.

Erről az emberről már minden megszokott életjel lefoszlott: az arca hamuszínű, a szeme fénytelen, alatta ujjnyi vastag karikák, a szemhéja nyers-hús-vörös. Haját és szakállát, ahogy a ruháját is mindenhol, agyagból és koszból összekeveredett szürkésbarna réteg borította, mintha huzamosabb pihenő után most kecmergett volna elő a sírjából. A kéz, amely rövid tisztelgés után túlradó örömmel ragadta meg Marschner jobbját, hidegen és nyirkosan beletapadt a tenyerébe. A rongyokkal teleaggatott és halotti maszkot viselő csontváz kinézetének és ficáncoló, eleven viselkedésének kontrasztja egészen kísértetiesen hatott.

Mint megállíthatatlan vízfolyam áradt a szó a cserepes ajkáról, a hadnagy berángatta a barlangba, és lenyomta valami padkára a századost, Marschner azt sem tudta, hova került, vakon tapogatózott maga körül. Csak azt érzékelte, hogy a másik pillanatnyi szünet nélkül szaladgál előtte, verdesi a combját, hangosan kacag, tánclépésekben szökdel, aztán leveti magát valami távolabbi fekhelyre, de csak azért, hogy felpattanjon ismét, cigarettát kérjen, két szippantás után elhajítsa és máris kérjen egy másikat.

– Három órával később – kukorékolta erőltetett jókedvvel –, három...? Mit három! Egyetlen órával később már elkéstemek volna! Tudod, hány töltényem maradt? Összevissza talán ezeregyszáz! A gépfegyverem tönkreverklizve, a telefon kampec... Már tegnap este óta! Járórt küldeni, hogy keresse meg a hibát, képtelenség, nekem minden emberemre szükség van az árokban! Százhatvannégyen vonultunk le ide, már csak harmincegyen vagyunk, no és tizenegy sebesült, akik harc képtelenek! Harmincegy emberke, és velük tartsam a frontszakaszt! Éjjel még negyvenöten voltunk, de akkor megint nekünk jöttek, el is kergettük őket becsülettel, de ez megint tizennégy emberembe került! Azóta temetni sem tudtunk... Látad a fedezék elé halmozva őket?

A százados hagyta, hadd beszéljen, letámasztotta két könyökét az összetákolt asztallapra, fejét a kezei közé ejtette, és hallgatott. Végigsiklott a szeme a sötét és dohos helyiségen, melyet egyetlen petróleumlámpa világított meg, büdösen füstölögve. A sarokban penészedő szalma, a bejárat mellett felbillent, néma távbeszélő, odébb konzervláda, rajta gyűrött térkép, még odébb fegyverek falhoz támasztva, egyenruhák összecsomózva, néhol cédula fityeg rajtuk... Érezte, hogy dermesztő borzalom lepi el, s szorítja a lélegzetét, mintha a föld, melyet repedt deszkák boltoznak a feje fölé, már leszakadt volna, és mázsás súllyal préselné a mellét... A rém-

álomszerű táncot járó hadnagy vigyori halálfejével nyolc nappal korábban talán még üde és ifjú volt, és a gondolat, hogy most neki kell ugyanebben a sírboltban öt, hat vagy nyolc napig kitartania, átélnie ugyanezen förtelmeket, melyekről a másik nevetgélve, az elmebomlás határán karattyol, gyáva beletörődését izzó felháborodássá kovácsolta. Üvölni akart, felpattanni, kirohanni és lelke legmélyéről számon kérni az emberiségen, hogy miért vetette ide? Teljesen felfoghatatlan... Hogyan tűrhette, hogy ide kihajtsák? Hiszen a foszló hulláktól csak néhány lépésnyire áll Bécs városa, ahogy két napja elhagyta, csillogó kirakatokkal, villamos kocsikkal, színházakkal és köszöngető emberekkel... Micsoda örület itt gubbasztani, mocsokban és vérben, halálra várva, miközben mások tisztán és derűsen díszes, fényben fürdő termekben ülnek és muzsikálnak maguknak? Aztán a veszedelem legkisebb érzete nélkül puha ágyakba csusszannak, hiszen egy egész világ őrzi nyugalmaikat... Hajuk szála sem görbülhet, hó, nem, azt nem tűrnék... Megőrült már? Vagy a többiek örültek meg?!

A fejében szétpattannak az erek, ha nem ordítja világgá a nyomorúságát, gondolta, amikor Weixler hadnagy robbant be a fedezékbe, és peckesen, mint egy operabáli rendező, jelentette, hogy fönny már minden rendben, elhelyezte az őrszemeket, a gépfegyverfészkeket, és beosztotta az őrséget. A százados rápillantott, és le kellett sunynia a fejét... Arcul verte a nyugalom, a higgadság, ami Weixlerből áradt. Dühe szégyenné hervadt... Halálfélelemtől kocsonyás itt a levegő, de a hadnagy mégis képes parancsolni, érett és higgadt körültekintéssel rendelkezni, míg ő reszkető kisgyerek módjára elbújt, aztán ostoba daccal ágaskodott a sors ellen... Gyáva lenne? Maga alá gyűrte a siralmas félelem, az Én vaksága, mely nem tud eltekinteni semmi módon saját magától? Ilyen lenne, érzéketlen a közösség iránt, csak a saját nyomorult életéért nyüsztítő pária?

Nem, nem, nem! Nem csüng jobban az életén, mint bárki más... Oda tudná adni zászló, mámor, taps és éljenzés nélkül is! Ha a túlsó árokrendszer csupa megátalkodott Weixlerekkel volna tele, ha az emberhúson naggyá hízott jelszavak lapulnának ott, a körmönfontan felépített hatalmi gépezet – és nem a védőbástyaként odaszórt kiszolgáltatottak –, csupaszkökökkel vetné magát a küzdelembe, és csak visszafütyülne a süvítő lövedékeknek! Nem, nem gyáva... Vagyis nem úgy, ahogy ők itt ketten gondolják... Látszik, ahogy gúnyosan összehunyorintanak, somolyognak a népfelkelő tatán, aki rakás szerencsétlenségként odaomlott a sarokba! Mít tudnak ők a vívódásairól!? Semmit! Állnak itt mint „hősök”, kántálják visszhangosan a széjjelhintett szavakat, és nevetnek egy emberen, akinek ölnie kéne indulat nélkül, meghalnia lelkesültség nélkül, olyan győzelemért, melyben csak

MÚFORDÍTÁS

a hatalom erőszakosságát és nem az igazságát látja... Gúnyolódjanak csak, neki nincs oka szégyenkezni ilyesféle „bátorság” előtt!

Hideg nyugalom és dac hatotta át, melyből erőt merítve felállt, szinte emelte a teher, melyet, úgy érezte, egyedül hordoz. Látta a főhadnagyot, aki még mindig lubickolva, kapkodva gyömöszölte hátizsákjába a holmiját, fennhangon lepirítva a legényét, amiért nem elég serény. Közben mindig újabb epizódokat idézett fel az elmúlt napok borzalmaiból, hogy a csupa fül hallgatóságot, vagyis Weixlert is kielégítse.

– Micsoda? – kiáltott rá épp a hadnagyra. – Az olaszoknak is volt-e vesztesége? Mit képzelsz, mi csak hagytuk itt magunkat halomra lőni, mint a nyuszikák? Kiszámíthatod, mekkora veszteséget szenvedhettek tizenegy rohamban, ha mi leolvadtunk harmincegy emberre, miközben ki se bújtunk az árokból! Csak csinálják ezt tovább még pár hétig, akkor aztán teljesen elkészülnek az emberanyagukkal...

Marschner oda sem akart figyelni, az asztalhoz ment, és a térkép fölé hajolt, de hirtelen kiegyenesedett, amikor fülébe úszott a szó, „emberanyag?”. Odacsípett, mintha csak a másik kettő olvasott volna a gondolataiban, és meg akarta volna mutatni, hogy renitens elhajlásoknak itt nincs helye!

A lyukban, melyet átitat a tömény hullaszag, gránátok becsapódása remegtet, és amelyben ott állnak most ketten, az életük pedig mintha tét lenne, valamely játéktermi asztal közepére tolván hever, miközben a kocka pereg... emberanyagról beszélnek. Istenek játszanak felettünk, vagy maguknak isteni jogokat szerző emberek? Emberanyag... Hát akad itt még reménysugár?

Ha a tiszték között nem, talán kinn, az egyszerű ágyúötlékekénél: igen. Beletörődéssel kuporognak a posztjukon, mindegyikük hazagondol, és még embernek érzi magát. Csendes gyászuk, mely minden heroikus gesztus és csinnadratta nélkül, szinte házikabátban várja a halált, igazi nagyságot rejt-het, melyhez oda lehet hajolni... Marschner szótlánul kilépett a szabadba.

A kijárat előtti árokszakaszon menetkészen felsorakoztak a leváltott század túlélői, két ember között, sátorlapon fekvén, mindig egy-egy halott. Hosszú, hangtalan sor, melyet felül beborít a srápnalek és gránátok sziszegése és durrogása, mint az élőknek szóló fenyegetés. Marschnernak lassan ökölbe keseredett a keze, ahogy tehetetlenül figyelte a várakozókat, ekkor azonban az őrmester bukkant elé, felriasztva elmerültségéből.

– Százados úr, alázatosan jelentem, akad itt még három tetem... Nekünk nincs több emberünk, hogy vigyük őket... Három olasz.

– Itt hagyjuk nektek emlékül – kacagott közbe a főhadnagy, aki ebben a pillanatban hagyta el a fedezéket Weixlerrel. – Fönn, a felső árkok között talán majd el tudjátok őket földelni. Sötétedés után digó úrék hátrébb

vonják a zárótüzüket, akkor fel lehet menni... Örök nyugalomra ugyan nem számíthatnak, mert a gránátok feltépnék mindent, de hát a mieink sem járnak jobban. A kadétomat már háromszor temettem el.

– Hogyan került ez a három ide? – tolakodott előre Weixler. – Árokharc is volt nálatok?

– Hogysisne! – ingatta fejét a főhadnagy. – Odáig nem juthattak őkelmék! Tegnapelőtt éjjel szét akarták vagdosni a drótsövényünket, de az őrszemünk géppuskával véget vetett a huncutkodásuknak...! No, ezután ott nyújtózkodtak az orrunk előtt, az embereink látták, milyen szép új kanárisárga cipő virít a patájukon... Láthatsz is itt – a sápadt altiszt lábára mutatott – egy párat belőle. De most aztán tényleg indulnunk kell! Rajta, őrmester! Respekt, százados úr! Hinnye, a digók mekkorát bámulnak majd, ha este megint jönnek, gondolva, hogy végre kényelmesen ledarálnak minket... Erre százötven fegyver dörren rájuk, két új golyószórával fűszerezve! Hohohó... Kár, hogy ezt már nem látom! Szervusz, öcskös, minden jó! – ezzel vidáman odacsapott Weixler hátára, és valami orfeumnótát dudorászva az emberei után lódult. Hátra sem nézett, így észre sem vehette, hogy Marschner egy darabon elkíséri.

Mint vasárnapi kiránduláson, úgy kanyargott a menet felfelé a szétdúlt dombon. Marschner százados nagyot sóhajtott: a kigyózó menettel, mely előbb az árkon, majd a dombon vonult végig, mintha a remény is távozott volna... A leghátsó katona háta, ahogy ringva kisebbedik... Ez – a világ! Rátapadt a szeme erre a hátra, aggódalmasan méricskélte a távolságot az árok sarkából, mikor tűnik el... örökre! Talán még utána lehetne kiáltani, utána lehetne futni egy levéllel! Még igen... Még igen... Most már nem. Köddé vált, semmivé lett az utolsó mozzanat, amely két részre osztotta a messzeséget, és Marschner visszahőkölt a végtelen mező előtt, melyen most már egyedül kell boldogulnia.

Egyedül és elhagyatva... Az üres árokban. Segítségkérően nézett körbe, és szeme a mélyedésre siklott, melyet megszabadítottak a testektől. Csak a három olasz volt ott, holtan. Az egyik még mindig kitátotta a száját, a másik kettő felhúzott térdrel feküdt, két karjával az arca előtt. Csupasz, görcsbe szorult szürke lábujjaik némán meredeztek. Messzeség és elhagyatottság terpeszkedett a meztelenségük körül... És ekkor kósza emlékszövevények, homályos arcok tolongtak fel Marschnerban... Evezősök Velencében... Fecserésző kocsisok... Foghíjas kocsmárosné a Posillipón... Két útja Itáliában, amikor szabadságra mehetett... Utolsónak a tulajdon hűgát látta, amint gondtalanul ücsörög a Türken skanzén, zenét

MÚFORDÍTÁS

hallgat, miközben a bátyja már mereven fekszik valahol elterülve a földön, és sietős csizmák tolják félre az útból.

Borzadva szaporázta meg a lépteit, és mintha három meztlábás halott suhant volna szorosan mögötte; egészen fellélegzett, amikor végre az embereihez ért. A gránátéső olyan sűrűvé vált, mintha függönyként vonnák a tájra, a becsapódások között nem volt már szünet, a robaj egyetlen döngéssé olvadt, a föld pedig rázkódott, mint kiszolgáltatott hajótest a viharos hullámokon. Telitalálatot kapott, és recsegve-ropogva felfordult egy fönti fedezék, két férfi nyögve cipelte le a hullát, nekidöntötték az árokfalnak, és visszamásztak a helyükre. Marschner látta, hogy megjelenik az őrmester, mozog a szája, az egyik zugból előkászálódik egy katona, veszi a fegyverét, és súlyos léptekkel követi a kettőt. Mindez olyan higgadtan és természetesen zajlott, mint gyakorlatozáskor a kaszárnya udvarán, amikor szólítják a „következőt”. Ám itt gyorsan kis csoport verődött össze, hajtotta őket a kíváncsiság, mely gátlástalanul odaterel embereket halottakhoz és temetésekre... Most pedig – határozottan érezte a pillantásukon – neki is oda kellene lépdelnie és tisztelegnie az elhunyt előtt. De nem fog! Eltökélte, hogy nem kérdezi meg a nevét, megtanul uralkodni magán, közönyös marad, történjék bármi is. Amíg nem látja az arcát, nem tudja a nevét, addig csak valaki a sok közül, egyetlen az ezrekből... „Távolságot tarts...!” Ha nem hajol oda, ha nem hagyja, hogy sorsfonalak perdüljenek elé, nem is nehéz közömbösnek maradni...

Konokul caplatott fölfelé a második vonalba, és csak később ébredt rá, hogy mekkora lett a csend, idáig nem hatolt semmilyen hangorkán, fegyverzaj. Ijesztően hatott a hirtelen váltás, és a százados észrevette, hogy a süket, feszült csend várakozást és félelmet lobbant a szemekbe. Szabadulni próbálva a nyomástól, felkúszott a szűk aknán a figyelőállásba.

Rögtön elsőként Weixler görbe gerincét pillantotta meg, szeméhez tartott messzelátójával egy acélpajzsra tapadt. A többiek is odaragadtak a lőréshez, mozdulatlan lapockáik sora baljósan hatott. A hátakon hirtelen vonaglász futott végig, Weixlert szinte ellökte magától a lőrés, nekítaszajtott a századosnak, és hörögve felkiáltott: „Jönnek!” Ezzel rohant is tovább az aknához, felfújt pofával riadót sípólva.

Marschner tétován bámult utána, aztán a pajzshoz lépett, és kikukucskált a drótokon túli széles, füstölgő mezőre. Szürke halmok... Mint egy felpuffedt, oszladozó test... Épp lenyugodott a nap, fél tányérja izzó vörös szemként figyelt a horizont mögül. A vakító háttér előtt, ahogy szünyogok a fény körül, pöttöm fekete árnyak táncoltak... Indiánusok, akik tomahowkot lengetnek? Még egészen csöppnyiek, néha eltűnedeznek, aztán felbukkannak, mintha felugránának a levegőbe, közelebb érnek, hado-

násznak... Polip csapdos így a karjaival... S lassan a hangjuk is kivehetővé válik, távoli kutyacsaholás magas vonyítással, amikor „avanti”-t kiáltanak, és tompább ugatás, amikor „coraggio”-t...

Marschner most maga elé nézett, az állásaikra, fej-fej mellett tömött vonalban sorakozott a század, krétafehér ajaktalan arcok, kőből metszett valamennyi... S meredező, lövésre kész fegyvercsövek, egyetlen fenevad száz fullánkkal.

– Ne lőjj! Ne lőjj! – ismételte süvöltve Weixler, lélegzetvételnyi szünetet se hagyva magának. Kiáltása végigfutott az árkon, és lefogott minden ravasznak feszülő, mohó ujjat. Berepült az első kézigránát az állásaikba... Marschner jól látta a röptét, aztán látott egy embert kiválni a sorból, az árokkijárat felé szédelegni szétvetett karral, arcán piros fátyol... Ekkor szólt közbe – megváltás! – kattogva a gépfegyver, és nyomában lihegő falakaként elszabadulva a puskák. Az arcokon hideg gyűlölet tükröződött, többen káromkodva felordítottak, amikor a ritkuló sorok mögött újabb csapatok tűntek fel. A fegyverek csöve már izzott, de a kurjongó „coraggio” csak egyre közeledett.

(Kállay Kotász Zoltán fordítása)